

GÖTEBORGS UNIVERSITET
Institutionen för svenska språket

På väg uppåt på processbarhetsstegen

en studie om vuxna inlärares grammatiska progression vid muntlig
språkfärdighet

Sara Hägg

Specialarbete, 15 hp
Svenska som andraspråk, SIS 133
VT 2012
Handledare: Håkan Jansson

Sammanfattning

I den här undersökningen analyseras fyra muntliga produktioner av tre inlärare. Produktionerna är fördelade över 19 månader.

Syftet med undersökningen var att följa inlärnarnas utveckling under den här perioden med avseende på de grammatiska strukturer som processbarhetsteorin definierar. Särskilt stort fokus läggs vid nivå 4, närmare bestämt på den predikativa kongruensen samt inversionen.

Resultatet visar att inlärnarna följer den inlärningsgång som processbarhetsteorin beskriver, men ingen av informanterna visar behärskning av strukturer på den högsta nivån under någon av sina produktioner. De första tre nivåerna har processats redan mellan första och andra tillfället och därefter står de alla stilla på nivå 4 fram till den sista produktionen. Det visar sig att en majoritet av informanterna behärskar inversionen i större utsträckning än den predikativa kongruensen på nivå 4. En av informanterna visar sig oftare få till en målspråksenlig inversion i de fall där subjektet är pronominent. Inom den morfologiska delen av nivå 4 verkar inlärare behärska numeruskongruens i högre grad än genuskongruens.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställning	1
2. Forskningsöversikt	3
2.1 En historisk överblick	3
2.2 Inläraren som kreativ konstruktör	4
2.3 Pienemanns processbarhetsteori	5
2.4 Processbarhetsteorin i svenskan	7
2.5 Forskning med processbarhetsteorin som teoretisk bakgrund	8
3. Material och metod	10
3.1 Material	10
3.1.1 Informanterna	10
3.1.2 Produktionerna	11
3.2 Metod	12
4. Resultat	13
4.1 G2	13
4.2 Q1	18
4.3 S1	22
5. Slutsats & diskussion	27
5.1 Språkutvecklingsgången för G2	27
5.1.1 Slutsats	29
5.2 Språkutvecklingsgången för Q1	30
5.2.1 Slutsats	31
5.3 Språkutvecklingsgången för S1	32
5.3.1 Slutsats	33
5.4 Jämförelser av utvecklingsgångarna	34
5.5 Slutsats	35
6. Käll- och litteraturförteckning	37

Tabeller	
Tabell 1 Utvecklingsnivåer för svenska enligt PT	7
Tabell 2 Uppgifter om informanterna	11
Tabell 3 Produktionerna	12
Tabell 4 G2s produktion knappt en vecka efter kursstart	14
Tabell 5 G2s produktion 6 veckor efter kursstart	15
Tabell 6 G2s produktion 8 månader efter kursstart	16
Tabell 7 G2s produktion 19 månader efter kursstart	17
Tabell 8 Q1s produktion knappt en vecka efter kursstart	18
Tabell 9 Q1s produktion 6 veckor efter kursstart	20
Tabell 10 Q1s produktion 8 månader efter kursstart	21
Tabell 11 Q1s produktion 19 månader efter kursstart	22
Tabell 12 S1s produktion knappt en vecka efter kursstart	23
Tabell 13 S1s produktion 6 veckor efter kursstart	24
Tabell 14 S1s produktion 8 månader efter kursstart	25
Tabell 15 S1s produktion 19 månader efter kursstart	26
Tabell 16 Informanternas behärskning av nivå 4	35

1. Inledning

Även om forskningen inom språkutveckling har bedrivits under en relativt kort tid, har man ändå sett på språkutveckling ur många olika perspektiv och flera olika teorier och modeller har utvecklats för att dels beskriva men också bedöma utvecklingen hos inlärare.

Det som jag länge har haft ett personligt intresse för inom det här området är främst de kognitiva processer som inlärare genomgår på sin väg mot målspråket. Hur går det till när man lär sig ett nytt språk? Vilka grammatiska strukturer lär man sig när och i vilken ordning? Även som blivande lärare i svenska som andraspråk tror jag att det kan vara lärorikt att studera hur utvecklingsprocesserna hos en andraspråksinlärare kan se ut, då min framtida yrkesuppgift är att bidra till att driva denna utveckling framåt. Att ha kännedom om vilka grammatiska strukturer som över huvud taget är hanterbara för mina elever vid en given tidpunkt, d.v.s. vad jag kan undervisa om samt när jag kan undervisa om det, är därmed mycket centralt och betydelsefullt för mig i min kommande lärarroll.

1.1 Syfte och frågeställning

Syftet med det här arbetet är att undersöka hur den språkliga progressionen kan se ut hos vuxna andraspråksinlärare under 19 månader, med avseende på grammatiska strukturer och de bakomliggande kognitiva processerna i förhållande till processbarhetsteorin. Frågeställningarna jag har valt att utgå från i mitt arbete är följande:

- Hur ser informanternas utvecklingsprocesser ut?
- Vilka grammatiska strukturer har informanterna tillägnat sig mellan tillfällena och i vilken ordning?
- Finns det en hierarki även inom nivåerna, d.v.s. mellan strukturer som enligt processbarhetsteorin ligger på samma nivå?
- Vilka individuella variationer kan utläsas inom processbarhetsteorins olika nivåer?
- Finns det någon skillnad informanterna emellan med avseende på utvecklingsprocesserna?

Med grammatiska strukturer åsyftas här de strukturer som processbarhetsteorin belyser.

Då processbarhetsteorin har ett stort empiriskt stöd i tidigare undersökningar är förväntningarna att informanternas utvecklingsgångar mer eller mindre kommer följa den som beskrivs av processbarhetsteorin, men med vissa individuella variationer.

2. Forskningsöversikt

2.1 En historisk överblick

Andraspråksforskning är ett forskningsområde som inte funnits särskilt länge. Inte förrän på 1970-talet började man bedriva systematisk forskning i ämnet och dessförinnan följde den rådande synen på språkinlärning den behavioristiska andan (Abrahamsson 2009:30). Inom behaviorismen ansåg man att allt mänskligt beteende, inklusive språket, är vanor som lärts in genom respons på handlingar och yttranden (ibid:30). Det naturliga för behavioristerna blev därmed att se de redan inlärda vanorna från modersmålet som det största och enda egentliga hindret vid inlärning av ett andraspråk, då man menade att dessa försvårade etablerandet av de nya (ibid:31-32). Överföringar av vanor från modersmålet till andraspråket kallas för *transfer*. För att kunna förutse eventuella svårigheter vid tillägnandet av andraspråk använde man sig av kontrastiva analyser, d.v.s. språkliga jämförelser mellan modersmålet och målspråket. De olikheter som fanns mellan modersmål och målspråk trodde man skulle innebära svårigheter, eftersom de skulle medföra upprättande av nya vanor. Man brukar kalla den här synen på språkinlärning för *interferenshypotesen* (Hammarberg 2004:32). Med tiden blev dock interferenshypotesen utsatt för kritik, då man upptäckte att inte alla inlärarfel kunde förklaras av transfer från modersmålet. Inlärare kunde många gånger ha svårigheter med strukturer i målspråket som även fanns i modersmålet, d.v.s. svårigheter som inte ”borde” ha uppstått. Även vice versa visade sig olikheterna mellan modersmålet och målspråket inte alltid orsaka svårigheter hos inlärarna (Abrahamsson 2009:35). Hammarberg betonar dock att interferenshypotesen inte nödvändigtvis behöver ses i ett direkt samband med de behavioristiska tankarna om inlärning. Han hävdar att den fick stor spridning i Europa utan att ha en särskilt stark koppling till dessa tankegångar (2004:33).

När den kontrastiva analysen inte längre accepterades som enda metod för att förklara inlärarfel, utvecklades en annan metod, nämligen *felanalysen*. Istället för att studera de strukturer som skiljer modersmålet och målspråket åt i avsikt att förutse svårigheter började man nu studera de fel som faktiskt uppstod hos inlärare, för att sedan försöka förklara dem (Hammarberg 2004:34). Det som felanalysen kritiserades för var att det enbart var målspråkets norm och inlärnarnas

avvikelser från den som blev relevant, medan det som faktiskt gjordes rätt förbisågs helt. Ett lågt antal fel behöver heller inte innebära att inläraren i fråga behärskar alla strukturer, då Ellis och Barkhuizen menar att inlärare många gånger strategiskt undviker de strukturer som de är osäkra på (2005:70). Detta var något som felanalysen inte kunde komma åt. Idag använder man sig istället ofta av *performansanalys*, en metod som, enligt Abrahamsson och Bergman, beskriver hela inlärarspråket – både det som avviker från målspråket och det som blir rätt (2009:35). För att förutse vilka svårigheter som kan komma att uppstå för inlärare vid inläring av ett andraspråk pratar man nu hellre om *markeringshierarkier*. Med det menas att *markerade strukturer*, d.v.s. strukturer som är ovanliga i världens språk, tros orsaka svårigheter hos inlärare, medan *omarkerade strukturer* inte tros göra det (Abrahamsson 2009:52–53). Med detta perspektiv blir alltså inte modersmålet särskilt relevant, vilket står i skarp kontrast till interferenshypotesen.

2.2 Inläraren som kreativ konstruktör

I kontrast till ett tidigare behavioristiskt synsätt på språkutvecklingen hävdar Flyman Matsson och Håkansson att felanalysen blev det första steget mot att betrakta inlärare som kreativa språkkonstruktörer (2010:13). Man upptäckte att deras språk inte bara är en bristfällig variant av målspråket, utan är ett självständigt språk med ett eget regelsystem (Abrahamsson 2009:42). Begreppet *interimspråk* myntades av Larry Selinker för att beskriva detta fenomen, men det har också kommit att kallas *inlärarspråk* (ibid:42). Enligt den förklaring av begreppet som Flyman Matsson och Håkansson ger är det en beskrivning av ett språk som är under ständig process och utveckling i riktning mot målspråket med allt som det kan innefatta, så som t.ex. transfer, förenklingar och helfrasinläring (2010:13). Abrahamsson menar dock att det finns ytterligare en innebörd av interimspråk, nämligen att det är ett sätt att benämna språket samt hur det och dess system kan se ut vid en given isolerad tidpunkt när som helst under utvecklingen (2009:43). Med det här perspektivet förstärks tankarna om att interimspråket är ett självständigt språk, helt oberoende av både första- och andraspråket.

Krashens *monitormodell* har länge varit en central del inom den kognitiva delen av språkforskningen och även om Abrahamsson menar

att den numera är utdaterad, är den trots det på många sätt fortfarande aktuell inom området (2009:116–117). Monitormodellen består av fem självständiga hypoteser om hur språk tillägnas och tillämpas och som tillsammans beskriver hur språkinläring sker och vad som påverkar den, hur olika processer hos inläraren samverkar vid produktion samt hur inläraren bygger upp regler om språkets strukturer baserat på det inflöde hen får (Lightbown & Spada 2006:36–37). En av hypoteserna förutsätter också att det finns en bestämd ordning, i vilken inläraren lär sig strukturerna i ett andraspråk (ibid:37).

Krashens monitormodell blir på ett sätt en slags föregångare till *processbarhetsteorin* (se avsnitt 2.3) på så vis att huvudantagandet är att inläraren är en kreativ konstruktör som processar och aktivt bearbetar språket i en bestämd hierarkisk ordning.

2.3 Pienemanns processbarhetsteori

I högsta grad relevant för kognitiva processer vid språkinläring är *processbarhetsteorin* (hädanefter kallad PT). PT har utvecklats av Manfred Pienemann (1998) för att beskriva strukturella hierarkier vid andraspråksinläring som sedan har visat sig stämma i en mängd empiriska studier (Abrahamsson 2009:128). Teorin bygger på att det finns en speciell ordning, i vilken det nya språket kognitivt processas och automatiseras.

Enligt PT genomgår inlärare, oavsett modersmål, ett antal strukturella stadier. När inläraren är färdig med att processa strukturerna på ett stadium lämnas kapacitet för att påbörja processandet av nästa, medan det redan processade automatiseras. Under automatiseringsprocessen kan strukturen förekomma med varierad korrekthet (Flyman Matsson & Håkansson 2010:15). Hur många stadier det är fråga om beror på målspråket, då strukturerna kan skilja sig. PT utformades från början för tyskan, vilket innebär fem stadier för inlärare att ta sig igenom. På nivå 1 begränsas inlärarens språk till lösryckta oböjda former av ord utan någon funktion i en sats. På nivå 2 börjar inläraren kunna förmedla grammatisk information på ordnivå, därefter inom fraser på nivå 3, mellan fraser på nivå 4 och på den femte och sista nivån slutligen mellan satser (Pienemann 1998). Det finns inga genvägar genom dessa stadier, utan varje stadium måste processas och automatiseras för att kunna behärskas. Varje nivå är dessutom en förutsättning för nästa och man kan alltså inte hoppa över ett steg, inte ens om en struktur skulle

återfinnas i både modersmålet och målspråket (Abrahamsson 2009:140). Hur lång tid det kan ta att processa en struktur kan däremot ha stora individuella skillnader.

Problematiskt med PT är att det ofta kan vara svårt att avgöra på vilken nivå en inlärare faktiskt befinner sig. Vad krävs egentligen? Måste strukturen konsekvent användas målspråksenligt eller räcker det med att det blir korrekt en gång? Och hur vet man att strukturen faktiskt har processats? Forskare har valt att se på det här lite olika. För många är det dock inte intressant att titta på när en struktur behärskar helt och hållet, utan det är snarare det första uppträdandet av en struktur som är intressant. Därmed blir det *uppträdandekriteriet* som man bör utgå från vid analys av inlärarspråk (Pallotti 2007:364). Men för att det ska räknas som det första uppträdandet måste man vara säker på att det inte bara "råkat" bli rätt (ibid:364). För att ta reda på om inlärare verkligen behärskar den grammatiska strukturen och inte bara har lärt sig en fast fras eller ett ord i en fast form brukar man leta efter *minimala par*. Man söker då ord som har använts i olika former, som t.ex. *katt* och *katt-er* (Håkansson 2004), för att därigenom kunna dra slutsatsen om inläraren behärskar strukturen eller inte samt om hen vet när de olika formerna bör användas.

Även om PT har fått stort empiriskt stöd i olika studier och undersökningar har den också många begränsningar. PT förklarar t.ex. inte *hur* eller *varför* processandet triggas igång, bara *att* det gör det samt i vilken ordning det sker. Hammarberg menar att PT inte heller tar hänsyn till uttal, semantik eller pragmatik (2004:56). De receptiva färdigheterna är också något som faller utanför ramen för vad PT kan mäta och förklara.

PT är främst tänkt att användas för muntliga produktioner, då Pienemann anser att det bör vara utgångspunkten vid analys och bedömning av interimspråksutveckling (2011:135). Vid muntliga produktioner får inläraren inte lika stor kontroll över produktionen som vid skrift och många menar att den muntliga produktionen därför ger en verkligare bild av vad som egentligen har automatiserats. Trots det har PT ändå kommit att användas vid analys av skriftliga produktioner i tämligen stor utsträckning. Håkansson (2001), Moe (2002), Brodin (2006) och Berríos (2008) är bara några som har använt sig av PT för att bedöma inlärares språknivå i skrift.

2.4 Processbarhetsteorin i svenskan

Det har bedrivits relativt mycket och utförlig forskning om PT i svenskan och Gisela Håkansson är den som har varit mest drivande i ämnet. Hon och Pienemann har tillsammans utvecklat en modell för utvecklingsnivåerna i svenskan enligt PT och vad detta innebär (Håkansson & Pienemann 1999).

TABELL 1. *Utvecklingsnivåer för svenska enligt PT (Håkansson 2004:155)*

Nivå	Morfologi	Syntax
5 Grammatisk information mellan satser Skillnad huvudsats/bisats		Negation före verb i bisats
4 Grammatisk information inom satser, mellan fraser	Kongruens (predikativ)	Inversion i satser med framförställt adverb (verbet alltid på andra plats)
3 Grammatisk information inom fraser, frasmorfologi	Kongruens (attributiv)	ADV + subjekt före verb
2 Ordklass lexikal morfologi	Plural, bestämdhet, presens, preteritum etc.	Kanonisk ordföljd (oftast subjekt före verb)
1 ”ord”	Oböjda former	Enstaka konstituent

På *nivå 1* är inlärares språk begränsat till ord i oböjda former. Inlärares kan ännu inte förmedla grammatisk information om ordet, vilket hen däremot börjar kunna på *nivå 2*. Där kan inlärares skilja på ordklasser samt böja verb i enkla tempus, d.v.s. presens och preteritum, och substantiv i numerus, genus och bestämdhet. Ordföljden är på den här nivån oftast kanonisk, vilket innebär att satserna i princip alltid börjar med subjektet. Vidare på *nivå 3* börjar inlärares spetsställa adverbial, men utan att invertera ordföljden. En inlärares på den här nivån skulle alltså kunna säga något i stil med *igår jag gick till affären*. Vad gäller morfologin kan hen nu förmedla grammatisk information inom fraser, d.v.s. kongruensböja attribut och använda sig av hjälpverb och andra icke-enkla tempusformer, som t.ex. perfekt. På *nivå 4* börjar

hen kongruensböja även mellan fraserna, så kallad predikativ kongruens. Predikativ kongruens finns i satser som t.ex. *husen är röda*, där *röda* kongruensböjs efter *husen* som står i plural. På den här nivån har inläraren lärt sig att invertera ordföljden i satser med ett framförställt adverbial, så att samma exempelmening som tidigare nu skulle lyda *igår gick jag till affären*. På *den femte och sista nivån* kan inläraren också skilja på huvudsats och bisats och ett tecken på det är att negationen placeras före verbet i bisatsen, som i t.ex. *du vet att jag inte har tid*.

När det gäller vad som krävs för den femte nivån finns det dock en del tvetydigheter. Enligt Håkansson är det enbart adverbialets placering i bisatser som pekar på en behärskning av nivå 5 (2004), men enligt Hammarberg kan predikativ kongruens mellan en huvudsats och en relativsats, som t.ex. *husen som är röda*, också innebära nivå 5 (2004:56).

2.5 Forskning med processbarhetsteorin som teoretisk bakgrund

Intressant för den här undersökningen och dess frågeställning är också de individuella variationer som finns inom nivåernas respektive strukturer. Finns det en hierarki även inom nivåerna?

I en undersökning av Glahn m.fl. tittade man på hur inlärare tillägnade sig strukturer som finns i de skandinaviska språken, som t.ex. predikativ och attributiv kongruens. När det gäller kongruensen visade sig inlärare behärska numeruskongruens före genuskongruens både attributivt och predikativt (2001). Samma slutsats kom även Eklund Heinonen fram till i sin undersökning (2009). En förklaring till detta tros vara att numerus har en semantisk innebörd, något som genus saknar, och att inläraren själv aktivt väljer att använda numerus, just p.g.a. att denna innebörd finns. Hammarberg menar också att inlärare fortare behärskar numeruskongruensen, då de själva har fått uppfattningen av att det har ett högt kommunikativt värde, s.k. *Perceived Communicative Value* (PCV) (efter Eklund Heinonen 2009:168).

Glahn m.fl. kom i samma undersökning också fram till att den neutrala böjningen av adjektiv överanvändes i stor utsträckning i predikativ ställning. Anledningen till detta tros vara att man ofta konstruerar meningar med predikativ tillsammans med pronomenet *det* med en allmän betydelse, som t.ex. *det är klart* (2001). Dessutom används den här formen av modersmålstalare ofta som en allmän form,

som t.ex. i meningar som *mjölk är gott* och utöver det även som sättsadverbial, som t.ex. *du springer snabbt*.

Med avseende på utvecklingen av syntaxen fann man i en undersökning att inlärare ofta lyckades med en inversion i större utsträckning vid användande av verbet *kommer* än andra verb (Håkansson 1998). Av de totalt 40 gånger som *kommer* förekom efter ett framförställt adverbial lyckades inlärarna med inversionen hela 35 gånger, jämfört med verbet *går* som inlärarna inte lyckades med någon gång av de 23 gånger där verbet förekom och en inversion kunde förväntas. Håkansson (2004:166–167) menar att en förklaring skulle kunna vara att *kommer* är ett intransitivt verb, vilket innebär att det enbart behöver ett subjekt till skillnad från transitiva som behöver både ett subjekt och ett objekt. Enligt Håkansson fungerar subjektet vid intransitiva verb snarare som ett tema och det verkar då rimligt att placera subjektet efter verbet. Hon tar även upp ytterligare en möjlig förklaring, nämligen att det handlar om *presenteringskonstruktioner*. Presenteringskonstruktioner används för att presentera något nytt i ett sammanhang och många gånger vill man att den nya referenten ska komma in senare i satsen, vilket gör det relevant att använda sig av formellt subjekt, som t.ex. *det kommer en polis* där *det* är det formella subjektet och *en polis* det egentliga. Vid omvänd ordföljd hamnar det egentliga subjektet ännu längre bak i satsen, *nu kommer det en polis*. Många gånger har verbet *kommer* också hamnat initialt i satser, vilket Håkansson skriver att Mörnsjö vill förklara med att fokuset ligger på handlingen, snarare än på subjektet som utför den (2004:167).

När det kommer till huruvida de morfologiska delarna av språket utvecklas före eller efter de syntaktiska finns inget entydigt svar i tidigare undersökningar. Eklund Heinonen kom t.ex. fram till att predikativ kongruens tenderar att föregå inversionen på nivå 4, medan Rahkonen & Håkanssons undersökning (2008) pekar på motsatsen (efter Eklund Heinonen 2009:170).

3. Material och metod

3.1 Material

Det material som jag har valt att använda mig av i min undersökning kommer från ett projekt som bedrevs i Stockholm under början av 90-talet. Muntliga och skriftliga produktioner från utländska studenter som läste svenska vid universitetet samt från en kontrollgrupp samlades då in vid ett flertal tillfällen. Dessa produktioner lades sedan in tillsammans med produktioner från modersmålstalande i en korpus, den så kallade ASU-korpusen (Hammarberg 2010b). Det här materialet är redan avidentifierat (Hammarberg 2010a) och jag har alltså inte någon information om informanterna utöver den som ges i projektbeskrivningen (Hammarberg 2010b).

3.1.1 Informanterna

Informanterna i det här projektet var alla nybörjare utan tidigare svenskstudier och skulle påbörja sin första termin i svenska. Vistelsetid i Sverige före kursstart varierade dock mellan nio dagar och sex månader. Kursen startade den 27 augusti 1990.

När jag valde ut vilka tre informanter, vars produktioner jag skulle använda mig av i min undersökning, hade jag inte läst någon av informanternas produktioner. Jag hade alltså ingen aning om vad för material jag skulle ta mig an. Den enda information som fanns om informanterna var kön, ålder, uppväxtland, förstaspråk, andra språkkunskaper, vistelsetid i Sverige före kursstart, antal kursdeltagande terminer samt när de klarade rikstestet. I mitt arbete ville jag främst fokusera på den språkliga progressionen hos inlärarna samt de stadier som de genomgår. På grund av de begränsningar i tid som var till förfogande för undersökningen valde jag därför att helt bortse från faktorer som skulle kunna innebära skillnader i inlärningsprocessen, som t.ex. modersmål, övriga språkkunskaper, motivation, utbildningsbakgrund, kön och ålder. Dock ville jag att mina informanter skulle ha relativt likvärdiga förutsättningar och beslöt därför att alla skulle ha ett indoeuropeiskt förstaspråk. Av de informanter som stämde in på det första kravet valde jag sedan de tre

informanter med kortast vistelsetid i Sverige före kursstart, vilket var G2, Q1 och S1.

TABELL 2. *Uppgifter om informanterna (Från Hammarberg 2010b: 7)*

Per- son	Kön	Ålder vid start 1	Upp- vuxen i	Första- språk	Tidigare L2- kunskaper ²	Vistelse- tid i Sverige före start ¹	Kurs- deltag- ande (ter- miner) ³	Riks- testet klart
G2	M	22	Grek- land: Athen	Grekiska	Engelska M Ryska L	9 dagar	H90 V91	Maj 91
Q1	M	23	Portugal: Coimbra	Portugis- iska	Engelska H Franska H	10 dagar	H90 V91	Aug 91
S1	M	20	Bolivia: Santa Cruz	Spanska	Engelska M Portugis- iska L	10 dagar	H90 V91	Dec 91

3.1.2 Produktionerna

Eftersom Pienemann själv anser att PT lämpar sig bäst för talat språk (se avsnitt 2.3), tyckte jag att det var passande att utgå från informanternas muntliga produktioner. De muntliga produktionerna var uppställda i tabeller efter de tio tillfällen då produktionerna hade spelats in samt efter de teman som behandlats vid det aktuella tillfället. Jag valde det tema som jag ansåg mest passande för mitt arbete och som rent tidsmässigt var jämnast fördelat över själva projektiden, då min intention var att följa språkutveckling från projektets början till slut. Därför blev temat bildserier och av dessa valde jag sedan två bildserier som var aktuella både i början och i slutet av projektet. Tillfällena som jag har valt att ta mitt material ifrån kallas M1, M3, M9 och M10, där M står för att det är en muntlig produktion och talet den placering i ordningen som de spelades in under projektet. M1 spelades in knappt en vecka efter kursstart, M3 sex veckor efter kursstart, M9 36-37 veckor, d.v.s. ungefär 8 månader, och slutligen M10 efter 81 veckor, ungefär 19 månader. Materialet var redan transkriberat.

¹ ”Start” avser kursstarten den 27 augusti 1990.

² Kunskapsnivåer baseras på informanternas egna uppgifter: H = hög; M = medel; L = låg.

³ H = hösttermin (aug/sept – dec); V = vårtermin (jan – maj).

TABELL 3. *Produktionerna (Från Hammarberg 2010b:9)*

Bildserier	G2	Q1	S1
M1 – Hunden	90-08-29	90-09-05	90-08-29
M3 – Festen	90-10-10	90-10-10	90-10-10
M9 – Hunden	91-05-07	91-05-14	91-05-13
M10 – Festen	92-03-20	92-03-20	92-03-18

3.2 Metod

Inledningsvis hämtade jag de produktioner som jag hade valt ut som mest passande för min undersökning från ASU-korpusen (Hammarberg 2010b). Därefter analyserade jag produktionerna en och en, ställde upp resultatet i tabeller som redovisas senare i uppsatsen (se avsnitt 4) och utvärderade slutligen resultatet efter de nivåer som PT beskriver.

4. Resultat

Resultatet kommer att uppvisas i form av tabeller. För varje nivå finns exempel ur inlärnarnas produktioner på vilket sätt informanten har nått upp till eller i vissa fall inte har nått upp till en given nivå vid just det tillfället. Med en asterix (*) före ett ord visas att det finns ett för nivån relevant grammatiskt fel, bedömt utifrån min egen språkkänsla. Ett exempel är *kommer att *ger* där *ger* står i presens istället för infinitiv som det målspråksenligt borde. I de fall där inlärares inte har visat upp några exempel som kan ge någon ledtråd till huruvida inlärares behärskar nivån eller inte markeras detta med ett streck (-). Rutorna för morfologi på nivå 5 och syntax på nivå 1 är streckade eftersom nivåkriterierna utifrån Håkanssons modell (2004) är formulerade så att de per definition inte *kan* uppfyllas. När den lägsta nivån uppenbart verkar vara passerad ges där inga fler exempel, då jag anser att exemplen på ovanstående nivåer redan är exempel nog. I tabellerna står nästan alla exempel på den givna strukturen som informanten producerade under tillfället, förutom i de fall då inlärares upprepade sig och sa ungefär samma sak flera gånger. Då har jag enbart angett ett av dem som exempel. I vissa fall har jag även valt bort exempel som, enligt mig, inte ger någon hänvisning om, huruvida inlärares faktiskt behärskar en viss struktur eller inte. Ett exempel på detta är *bra humör* som exempel på attributiv kongruens. Här behöver inte *bra* kongrueras och det är därmed inget bra exempel på behärskning av attributiv kongruensen. På nivå 4 har jag dock valt att ändå ta med sådana exempel, då nivå 4 analyseras och diskuteras tämligen utförligt i den här uppsatsen.

4.1 G2

Under det första tillfället (se tabell 4), som ägde rum bara ett par dagar efter kursstarten, består G2s produktion till största del av lösryckta ord. Han lyckas producera en sats med ett finit verb som tyder på nivå 2, dock med subjektet i dess grundform, vilket enligt PT innebär nivå 1.

TABELL 4. *G2s produktion knappt en vecka efter kursstart*

M1	Morfologi	Syntax
5		-
4	-	-
3	-	-
2	Obestämd artikel samt tempus En man ⁴ , skäller Minimala par: -	Kanonisk ordföljd Hund skäller
1	Hus, rökning, papper	

Vid nästa tillfälle (se tabell 5), d.v.s. sex veckor efter kursstart, uppvisar G2 flera exempel på användning av substantiv och verb i flera olika former. Han kongruerar målspråksenligt attributivt så när som på **bestämd humör* och *en lugn *kvällen* och verben kongrueras också efter hjälp verbet, förutom i fallen *måste *är* samt *vill gärna *tittade*. Exemplet på korrekt predikativ kongruens består enbart av adjektiv som inte behöver böjas, förutom ett som är en upprepning av vad intervjuaren sa. När adjektivet *arg* ska böjas i plural efter *makarna* misslyckas dock G2 med den predikativa kongruensen. Det finns ett exempel på en korrekt inverterad mening, medan resten av meningarna med framförställda adverbial fortfarande har rak ordföljd. Det enda exemplet på korrekt inversion är också den enda meningen innehållande ett icke-formellt subjekt i form av ett pronomen, till skillnad från meningarna med utebliven inversion som innehåller ett subjekt som antingen är formellt, ett egennamn eller ett substantiv.

⁴ Upprepning av vad intervjuaren sa

TABELL 5. G2s produktion 6 veckor efter kursstart

M3	Morfologi	Syntax
5		-
4	<p>Predikativ kongruens <i>Han ser mycke arg ut, du måste är tyst,</i> <i>[han] e mycke arg</i></p> <p><i>makarna var mycke *arg, dom e sömniga</i>⁵</p>	<p>Inversion vid framförställt adverbial <i>sen dansar dom hela kvällen</i></p>
3	<p>Attributiv kongruens en lugn *kvällen, *bestämd humör, ingen drick, många flickor och pojkar, hela kvällen</p> <p>Verbkongruens vill gärna ha, måste *är tyst, vill sova, vill gärna *tittade på teve</p>	<p>Framförställt adverb utan inversion under dom <i>de finns</i> [...] <i>sen kajsas gick</i> också till dom <i>sen makarna dansade</i> alltid</p>
2	<p>Pluralböjning och bestämdhet m.m kvinnor, pojkar, makar, gästerna, festen, glasen,</p> <p>Tempus tar, e (är), sover, bjudade, såg, hade, har, vill, gick, jäspar, fanns, dansade</p> <p>Minimala par: en fest, deras fest – festen; make – makar – makarna; säger – säjde; bjuder – bjudade; är – var; ser – såg; finns – fanns; dansar – dansade</p>	<p>Kanonisk ordföljd De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet.</p>
1	Se ovan	

Ungefär åtta månader efter kursstart (se tabell 6) uppvisar G2 inga framsteg på PT-skalan jämfört med föregående tillfälle, som ägde rum sex veckor efter kursstart. Morfologiskt sett kongruensböjer han korrekt predikativt en gång när det rör sig om ett fall där adjektivet inte behöver böjas. I fallet *hunden ser ganska *lugnt ut* ser vi dock ett exempel på hur G2 har böjt *lugn* efter ett ord i neutrum, vilket *hunden* dock inte är. G2 har alltså här böjt ett ord som målspråksenligt inte behöver böjas. Han har också på nivå 3 böjt ett ord som enligt målspråket ska stå i sin

⁵ Upprepning av vad intervjuaren sa

substantiv som subjekt, till skillnad från de inverterade där subjektet är ett pronomen. Vid det här tillfället finns också ett exempel på en negation i en bisats, dock är negationen målspråksenligt felaktigt placerad.

TABELL 7. *G2s produktion 19 månader efter kursstart*

M10	Morfologi	Syntax
5		[...] att mannen <i>har</i> *inte kommit upp än
4	<p>Predikativ kongruens <i>han ser lite arg ut, de här unga människa</i> verkar rätt <i>överbaskad</i>, <i>kvinnan</i> e fortfarande <i>överbaskad</i> <i>dom</i> ser rätt <i>tillfredsställda</i> ut, <i>dom</i> andra ser <i>glada</i> ut, <i>alla</i> [är] <i>glada</i>, <i>dom unga människor</i> har blivit lite <i>trötta</i> och <i>somniga</i> <i>paret</i> som har blivit lite *<i>arg</i></p>	<p>Inversion vid framförställt adverbial från första bild <i>ser man</i> paret redan från första bild <i>ser man</i> paret vid nästa bild <i>ser vi</i> också paret i nästa bild <i>ser vi</i> honom så <i>knackar han</i> på dörren så <i>går hon</i> in nästa bild <i>ser vi</i> den gamla paret sista bilden av historien <i>ser vi</i> de gamla paret borgarlägenhet <i>kan de</i> heta i förgrunden så <i>e de</i> den unga mannen</p>
3	<p>Attributiv kongruens nån skoj händelse, nån lägenhet, ett rätt gammalt par, de gamla paret, *en *sån oväsen, de här unga *människa, nåt glas, unga människor, den gamla paret, nån leende människa, *nån ungdomsgäng, en unga mannen, dom unga människor, de gamla paret, en klocka</p> <p>Verbkongruens kan de heta, har stigit upp, har hänt, kunde inte komma ihåg, har börjat festa, har bestämt sej, kommer å (att) göra, vill lämna sej, har gått, har blivit, har [...] kommit upp, har somnat,</p>	<p>Framförställt adverb utan inversion i nästa bild <i>klockan e</i> tie sen <i>mannen har</i> bestämt sej</p>
2	Pluralböjning och bestämdhet m.m	Kanonisk ordföljd

	flera bilder, teven, paret, kvällen, ungdomsgänget, människor, Tempus knackar, bestämmer, tror, tittar, sitter, har stigit upp, har hänt, ser, kommer, har gått, har blivit, har [...] kommit upp, festar Minimala par: en klocka – klockan; går – gått; kommer – kommit; bestämmer – bestämt; händer – hänt; teve – teven; ett par – paret, medelåldersparet; ungdomsgång – ungdomsgänget; människa – människor	De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet.
1	Se ovan	

4.2 Q1

Knappt en vecka efter kursstart (se tabell 8) producerar Q1 flera enkla satser med subjekt, verb och i ett fall även objekt. Verben är oftast böjda i presens och han gör även ett försök att kongruera två verb, dock utan att få det målspråksenligt. Inga minimala par finns.

TABELL 8. *Q1s produktion knappt en vecka efter kursstart*

M1	Morfologi	Syntax
5		-
4	-	-
3	Attributiv kongruens - Verbkongruens - *börja *läser	-
2	Pluralböjning och bestämdhet m.m tidningen Tempus sitter, röknar, röker ⁷ Minimala par: -	Kanonisk ordföljd en man sitter en hund å hämta tidningen och börja läser man röknar
1	Man, hämta	

⁷ Upprepning av vad intervjuaren sa

Sex veckor efter kursstart (se tabell 9) använder sig Q1 av verb i flera olika tempus och substantiv i både bestämd och obestämd form. Han kongruerar även verb på ett målspråksenligt sätt, så när som på ett felaktigt exempel (*fortsatte dansar*). Några gånger reduceras presensmarkeringen på vissa verb, som t.ex. **börja se* ut och **börja dansa*.⁸ Q1 visar upp få exempel på attributiv kongruens, varav ett är en felaktig (*två *person*) ett annat mycket enkelt (*en fest*) och det tredje utan krav på kongruens (*hans fru*). Predikativt visar han däremot upp fler, men inget av dem har ett korrekt kongruerat adjektiv då det faktiskt behöver böjas. De gånger adjektivet målspråksenligt borde böjas har Q1 inte lyckats med detta. Syntaktiskt uppvisar Q1 en förmåga att kunna invertera ordföljden vid framförställda adverbial enbart i de fall då verbet *komma* är aktuellt. I de andra meningarna har ingen inversion skett i den här produktionen.

⁸ Man skulle dock kunna tolka detta som att Q1 menar preteritumformen, då det är normalt att ändelsen reduceras även bland modersmålstalare och borde alltså inte anses fel. Utifrån min egen tolkning av verben i sin kontext är det dock inte preteritum som var i inlärarens åtanke, utan snarare presens. Utifrån det har jag sedan gjort analysen. Det skulle dock också kunna vara så att presensändelsen rent ljudmässigt helt enkelt inte har upptagits av inspelningsapparaten.

TABELL 9. Q1s produktion 6 veckor efter kursstart

M3	Morfologi	Syntax
5		-
4	<p>Predikativ kongruens <i>Robert var ganska arg, hon e också ganska arg</i> <i>dom var *trött, folk börja se ut trött*</i></p>	<p>Inversion vid framförställt adverbial <i>sen kommer Roberts fru</i> <i>sen kom Roberts fru</i></p>
3	<p>Attributiv kongruens en fest, hans fru - två *person</p> <p>Verbkongruens måste inte ha, kan inte lyssna, kunde inte lyssna, vill sova, kunde inte sova, *börja se ut, börja* dansa, fortsatte *dansar</p>	<p>Framförställt adverb utan inversion <i>sen folk börja se ut trött</i> <i>sen Robert gick till lägenheten</i> <i>sen folk började gå hem</i></p>
2	<p>Pluralböjning och bestämdhet m.m lägenheten, golvet, teven</p> <p>Tempus kan, knackar, säger, tänker, bjuder, vill, tror, måste, kommer, sover, dansar, tittade, finns, kunde, pratade, var, är, fortsättade, sovade, kom</p> <p>Minimala par: kommer – kom; teve – teven; bjuder – bjudit, bjud; kan – kunde; är – var; sover – sovade; en fest – festen;</p>	<p>Kanonisk ordföljd De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet.</p>
1	Se ovan	

Åtta månader efter kursstart (se tabell 10) är alla meningar med framförställt adverbial inverterade, vilket skulle kunna tyda på att Q1 har automatiserat strukturen. Morfologiskt har Q1 igen problem med att tempusböja *börja* i presens⁹. Inga exempel på predikativ kongruens uppvisas under det här tillfället.

⁹ Här kvarstår samma tolkningsmöjligheter av detta fel som vid föregående tillfälle (se tabell 9), men ännu en gång har jag valt att utgå från min tolkning av verbet i sitt sammanhang.

TABELL 10. *Q1s produktion 8 månader efter kursstart*

M9	Morfologi	Syntax
5		-
4	-	Inversion vid framförställt adverbial i början <i>kan vi</i> se en man sen <i>kommer hunden</i> tillbaka
3	Attributiv kongruens en *lite serie, en kanske lat man, många tidningar Verbkongruens fortsätter att röka å bara sitta, skulle vara, skulle läsa, *börja att läsa	Framförställt adverb utan inversion -
2	Pluralböjning och bestämdhet m.m huset, tidningen, hunden, mannen Tempus cyklar, utdelar, sitter, röker, springer, hämtar, fortsätter, skulle Minimala par: en hund – hunden; tidningar – tidningen; en man – mannen,	Kanonisk ordföljd De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet
1	Se ovan	

Vid det sista tillfället (se tabell 11), 19 månader efter kursstart, inverteras fortfarande alla meningar med framförställt adverbial, vilket ger ytterligare belägg för att strukturen har automatiserats. Attributiv kongruens har också skett helt målspråksenligt under den här produktionen. När det kommer till predikativ kongruens finns bara ett exempel på en felaktig kongruens, nämligen *musiken var *högt*. Förutom det har Q1 kongruerat målspråksenligt i både numerus och genus.

TABELL 11. *Q1s produktion 19 månader efter kursstart*

M10	Morfologi	Syntax
5		-
4	<p>Predikativ kongruens blev <i>festen</i> lite <i>vild</i> var <i>grannen</i> <i>jättetrevlig</i> <i>de</i> var <i>omöjligt</i> alla <i>gäster</i> blev mycke <i>trötta</i> - <i>musiken</i> var *<i>högt</i></p>	<p>Inversion vid framförställt adverbial i ett hus <i>bestämde en kille</i> senare <i>blev festen</i> lite <i>vild</i> då <i>kunde grannarna</i> inte längre titta på teven istället <i>var grannen</i> <i>jättetrevlig</i> <i>sen bestämde hon</i></p>
3	<p>Attributiv kongruens en liten roli historia, en lugn kväll, en liten fest, nära inte så trevliga ord, alla gäster</p> <p>Verbkongruens kan säga, hade tänkt sej, börja dansa å dricka å skratta, kunde inte titta, tänkte säga, skulle gå ner, försöker sova, ska vi dansa</p>	<p>Framförställt adverb utan inversion -</p>
2	<p>Pluralböjning och bestämdhet m.m grannarna, festen, musiken</p> <p>Tempus kan, bodde, handlar om, kunde, hade, var, blev, bestämde, störde, bjöd, stannade, väntade, skulle, kom, visade, dansade</p> <p>Minimala par: en liten fest – festen; kan – kunde; väntade – väntat; en lugn kväll – hela kvällen; ska – skulle; grannen – grannarna</p>	<p>Kanonisk ordföljd De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet</p>
1	Se ovan	

4.3 S1

Knappt en vecka efter kursstart (se tabell 12) kan S1 enbart yttra få ord. De flesta orden i produktioner är upprepningar av vad intervjuaren sa, vilket också inkluderar de båda delarna i det enda minimala paret i det

här fallet. Dock lyckas S1 producera en fullständig sats, vilket inte bara är en sats med kanonisk ordföljd, utan en sats med ett icke-subjekt i fundamentet följt av en inversion. S1 har alltså producerat en grammatisk struktur som enligt PT är på nivå 4.

TABELL 12. *S1s produktion knappt en vecka efter kursstart*

M1	Morfologi	Syntax
5		-
4	-	Inversion vid framförställt adverbial <i>så läser han här tining</i>
3	-	-
2	Pluralböjning och bestämdhet m.m en man, en tining ¹⁰ , gården ⁹ , hunden ⁹ Tempus e (är), läser ⁹ , har Minimala par: hund ⁹ – hunden ⁹	-
1	Hund ⁹ , man	

Sex veckor efter kursstart (se tabell 13) finns det gott om minimala par för nivå 2 och vidare på nivå 3 har S1 kongruerat verb och attribut på ett målspråksenligt sätt, så när som på *alla *person* och *måste *arbetar*. På predikativ kongruens finns inga målspråksenliga exempel då adjektivet behöver böjas. Sett till den syntaktiska delen producerar S1 nu meningar med framförställt adverbial, dock för det mesta utan inversion. I ett fall har det lett till en målspråksenlig inversion.

¹⁰ Upprepning av vad intervjuaren sa

TABELL 13. *S1s produktion 6 veckor efter kursstart*

M3	Morfologi	Syntax
5		-
4	<p>Predikativ kongruens <i>musik e mycke hög</i> - <i>gäster är *trött</i></p>	<p>Inversion vid framförställt adverbial under smith lägenhet <i>var peter lägenhet</i></p>
3	<p>Attributiv kongruens alla vänner, annan lägenhet, en mycke rolig fest - alla *person</p> <p>Verbkongruens Vill ha, vill titta, vill vara, måste *arbetar, kun (kunde) inte lyssna,</p>	<p>Framförställt adverb utan inversion till exempel <i>dom sitta</i> sen halvtimme efter <i>hans fru är</i> mycke arg också klockan två på morronen <i>gäster är trött</i></p>
2	<p>Pluralböjning och bestämdhet m.m väggen, golvet¹¹, trappor, gäster, en fest, fåtöljen, klockan, en lägenhet</p> <p>Tempus tror, e (är), tittar, lyssnar, har, bor, vill, kommer, skrattar, går, dansar, äter, drickar, pratar, tycker om, kommer, säger, äger, finns, sover, var, tittade, hade, talade om, kun (kunde), slutade, finnsdade</p> <p>Minimala par: är – var – vara; ha – har; tittar – tittade; har – hade – ha; lyssnar – lyssna; finns – finnsdade;</p>	<p>Kanonisk ordföljd De flesta meningarna har kanonisk ordföljd, d.v.s. subjektet före verbet</p>
1	Se ovan	

Åtta månader efter kursstart (se tabell 14) uppvisas inga exempel på användning av strukturer på varken nivå 4 eller 5.

¹¹ Upprepning av vad intervjuaren sa

5. Diskussion och slutsats

5.1 Språkutvecklingsgången för G2

Knappt en vecka efter kursstart (se tabell 4) säger G2 ”*Hund skäller*”, vilket är det enda som skulle kunna ses på en högre nivå än 1. Vad gäller verbet i den satsen visar inte G2 att han behärskar det i fler former än just den han använder sig av, vilket skapar anledning att ifrågasätta om G2 verkligen behärskar presens som tempusform eller om han bara har lärt sig ordet i just den formen. Därigenom kan man dra slutsatsen att G2 under det första tillfället befinner sig på den första nivån enligt PT.

Vid det andra tillfället (se tabell 5), d.v.s. sex veckor efter kursstart, har G2s svenska tagit stora steg framåt. Det finns gott om minimala par på nivå 2 och han kongruensböjer korrekt inom frasen, så när som på ett par enstaka fall. Att huvud verbet i fallet *måste *är* inte står i sin grundform tror jag inte beror på att G2 inte har processat strukturen, utan snarare på att han inte vet vad grundformen av verbet *är* heter. Det går ju trots allt inte att strategiskt gissa sig fram till den, då *är* och *vara* är en ganska oväntad böjning till skillnad från t.ex. *tvättar* och *tvätta*. Det finns i den här produktionen dock inga belägg för att G2 kan kongruera predikativt. Han använder sig av flera adjektiv i predikativ ställning, men visar aldrig upp förmåga att kunna kongruensböja dem. Exempel som *han ser mycke arg ut* anser jag inte räcka som belägg, då G2 aldrig använde sig av en böjd form av adjektivet, mer än vid det tillfället då han upprepade det som intervjuaren sa (*de är sömniga*). Tvärtom visar sig G2 inte kunna kongruensböja predikativt, då han senare använder sig av satsen *makarna var mycke *arg*. Vad gäller syntaxen har G2 under det här tillfället använt sig av fyra framförställda adverbial, varav ett följs av en inversion, vilket innebär nivå 4 enligt PT. Detta exempel är också det enda exemplet på en mening med ett pronomen som icke-formellt subjekt, medan de andra exemplen utan inversion är antingen egennamn, formellt subjekt eller substantiv.

Sammanfattningsvis tyder de uppgifter som tillhandahålls från det här tillfället att G2 syntaktiskt befinner sig på nivå 4, medan den morfologiska delen är en nivå lägre.

Åtta månader efter kursstart (se tabell 6) veckar det som, åtminstone utifrån den inspelade produktionen, att G2 inte har rört sig uppåt på PT-skalan sedan föregående tillfälle. Behärskning av predikativ genus-

och/eller numeruskongruens verkar inte uppvisas och i exemplet *hunden ser *lugnt ut* böjer han *lugn* efter neutrum, trots att ordet som åsyftas inte har detta genus. Enligt Glahn m.fl. är det vanligt att inlärare använder sig av den neutrala formen av adjektiv predikativt, då man ofta konstruerar meningar med predikativ tillsammans med pronomenet *det* (2001:413). G2 har säkert ofta hört ordet *lugn* i fraser som t.ex. *det är lugnt*. Dock använder han ordet igen i en nästan identisk mening under samma produktion, men den här gången med pronomenet *han* och med en korrekt predikativ kongruens, d.v.s. ingen böjning. Det skulle kunna vara så att G2 vet att adjektivet inte ska böjas när det handlar om en människa.

G2 är fortfarande inkonsekvent vad gäller inversionen vid framförställda adverbial. Enligt Flyman Matsson och Håkansson är detta ett tecken på att strukturen håller på att automatiseras (2010:15), vilket talar för att processandet av strukturen redan är slutfört.

Det ska tilläggas att det här tillfället var relativt kort och inläraren fick inte lika lång tid på sig som vid de andra tillfällena, vilket resulterade i ett ganska kalt resultat där alla strukturer som inläraren behärskar kanske inte finns representerade.

Under det fjärde och sista tillfället (se tabell 7), som ägde rum 19 månader efter kursstart, verkar det som att inversionen vid framförställda adverbial har automatiserats så när som på två emottalande exempel. Dessa två exempel är också de enda exempel som har ett substantiv som subjekt, de korrekta exemplen har alla ett pronominellt subjekt, varav ett är formellt. Negationens placering i bisatser är något som G2 dock ännu inte behärskar, vilket betyder att han ännu inte har nått upp till nivå 5.

De felaktiga exemplen på attributiv kongruens vid det här tillfället, (**en *sån oväsen* och **nån ungdomsgäng*), tror jag inte beror på att G2 inte kan kongruera attributivt. Det beror snarare på att han inte känner till ordens genus, då det trots allt finns en genuskongruens i fraserna – det råkade bara bli fel genus.

Den predikativa kongruensen verkar han behärska bättre när det rör sig om numeruskongruens än när det rör sig genuskongruens. Det enda exemplet på en, målspråksenligt sett, inte lyckad predikativ kongruens är också det enda exemplet på en predikativ genuskongruens där adjektivet faktiskt behöver böjas, nämligen *paret som har blivit lite *arg*. Detta talar för samma slutsats som bl.a. Eklund Heinonens undersökning (2009), nämligen att numerus ofta behärskas i större utsträckning än genus. Jag kan dock se två problem med den här

meningen. Det första är det faktum att *par* är ett ord med genus neutrum och det kan möjligtvis ha uppstått ett problem för inläraren, då man inte brukar använda neutrum om människor. Ett alternativt korrekt sätt att kongruera det här adjektivet skulle, enligt min egen uppfattning, vara att säga *arga*, då *paret* semantiskt sett innebär plural. Ett annat problem är att det är osäkert om det här exemplet talar för att G2 inte behärskar nivå 4 eller om det talar för att han inte behärskar nivå 5. Meningen består av en huvudsats och en relativsats, vilket enligt Hammarberg är ett exempel på hur en inlärare inte har klarat att förmedla grammatisk information mellan satser (2004:56). Med den här uppfattningen är alltså den här meningen ett exempel på hur G2 inte har nått upp till nivå 5, snarare än hur han inte har nått upp till nivå 4. Håkansson tar däremot inte med det här som en struktur på nivå 5 (2004). Med anledning att meningen inte skulle bli annorlunda om man tog bort relativpronomenet *som*, har jag dock valt att utgå från Håkanssons sätt att se på det i min analys. Att inläraren använder sig av ett extra ord, som inte innebär några språkstrukturella skillnader i övrigt, anser jag inte vara belägg nog för att kunna dra slutsatsen att inläraren i fråga kan förmedla grammatisk information mellan satser.

5.1.1 Slutsats

Det verkar som att G2 fick inversionen rätt tidigare när det rörde sig om pronominella icke-formella subjekt. Under tillfället som ägde rum sex veckor efter kursstart är satsen med ett pronominellt icke-formellt subjekt också den enda satsen med ett sådant subjekt (se tabell 5). Samma tendens kan utläsas åtta månader och 19 månader efter kursstart, då tvärtom de enda två satserna utan en korrekt inversion också är de enda satserna utan ett pronominellt subjekt (se tabell 6 och 7). En förklaring till det skulle kunna vara att subjekten i fall som dessa inte har någon egentlig semantisk funktion, då subjektet förmodligen redan är underförstått. Detta innebär då att verbet blir viktigare och kanske blir det då naturligare att placera det före subjektet. Att meningen *under dom de finns [...]* (se tabell 5) från tillfället sex veckor efter kursstart inte har fått en inversion, trots att subjektet är ett pronomen, skulle kunna bero på att det här rör sig om ett formellt subjekt. Det skulle kunna vara så att G2 processar formella subjekts placering i inverterade meningar på ett annat sätt än icke-formella. Det

skulle också kunna bero på att *det finns* har lärts in som en fast fras och förblir då i den formen, även när en inversion hade förväntats.

En tendens som kan utläsas av G2s olika produktioner är att inversionen verkar föregå predikativ kongruens, som båda är strukturer på nivå 4. Det första uppträdandet av inversion vid framförställt adverbial kom redan sex veckor efter kursstart (se tabell 5), medan det första uppträdandet av ett böjt adjektiv i predikativ ställning kom först under det sista tillfället (se tabell 7), d.v.s. 19 månader efter kursstart. Detta talar emot det resultat som Eklund Heinonen fick fram av sin undersökning (2009), men för det resultat som Rahkonen och Håkansson fick fram av sin (efter Eklund Heinonen 2009:170).

5.2 Språkutvecklingsgången för Q1

Q1 använder sig redan en knapp vecka efter kursstart (se tabell 8) av verb i presens, substantiv i bestämd form och han försöker även kongruera två verb, dock utan att lyckas i just den här produktionen. Med anledning av bristen på minimala par kan inte slutsatsen dras att den här inläraren befinner sig på någon nivå högre än den första. Jag tycker dock ändå att produktionen pekar åt att S1 befinner sig på nivå 2, med tanke på att han trots allt lyckas yttra mer än bara enstaka ord utan böjningar som förmedlar grammatisk information, snarare flera fullständiga satser.

Mellan det första och andra tillfället är utvecklingen stor för Q1. Sex veckor efter kursstart (se tabell 9) har han syntaktiskt sett nått upp till den fjärde nivån, vilket innebär att han har börjat invertera ordföljden till viss del vid framförställda adverbial. För just Q1 verkar det som att verbet *komma* är lättare att invertera, precis som Håkansson kom fram till i sin undersökning (2004:165-167). Två av två meningar med framförställt adverbial och verbet *komma* har lett till en målspråksenlig inversion, medan ingen av de andra meningarna med framförställt adverbial har inverterats. Sett till den morfologiska delen verkar Q1 inte ha kommit lika långt. Det finns få exempel på målspråksenlig kongruens av attribut och detsamma gäller predikativ kongruens. De korrekta exempel som finns behöver inte böjas, vilket inte betyder att Q1 medvetet har kongruerat adjektiven. Verbkongruens, som hör till nivå 3, verkar Q1 dock behärska relativt väl när det handlar om modala hjälpverb, som t.ex. *måste inte ha, vill sova* och *kunde inte sova*. I fallen då Q1 ska använda sig av *börja* och *fortsätta* som hjälpverb går det inte

lika bra. Vid användande av *fortsätta* låter han inte huvud verbet stå i sin infinitivform och vid användandet av *börja* tenderar han att reducera presensändelsen på hjälp verbet. Om det är en målspråksenlig reduktion eller om Q1 inte klarade att böja det i presens är svårt att avgöra, då jag bara har fått ta del av transkriberingar av intervjun.

Tillfället som ägde rum åtta månader efter kursstart var relativt kort, vilket resulterade i ett mindre antal exempel för varje struktur. Q1 ger under det här tillfället inga exempel på strukturer på den morfologiska delen av nivå 4, d.v.s. den predikativa kongruensen (se tabell 10). Vi kan därför inte se om Q1 har tillägnat sig den här strukturen till det här tillfället eller inte. Syntaktiskt verkar den omvända ordföljden ha automatiserats, då båda meningarna med framförställt adverbial har en lyckad inversion, både med ett substantiv och ett pronomen som subjekt och med *kunna* och *komma* som verb.

Vid det fjärde och sista tillfället 19 månader efter kursstart kan vi ännu tydligare se att inversionen vid framförställda adverbial har automatiserats, då alla exempel har fått en målspråksenlig inversion (se tabell 11). Den morfologiska delen verkar också vara automatiserad upp till nivå 3. Vad gäller den predikativa kongruensen ser det i den här produktionen ut som att Q1 behärskar numeruskongruens (*alla gäster blev mycke trötta*), men inte genuskongruens. *De var omöjligt* anser jag inte vara belägg nog för att dra slutsatsen att han behärskar genuskongruens, då inlärare ofta hör fraser som denna av modersmålstalare. Att konstruera liknande meningar med *det* som ett allmänt subjekt är som sagt mycket vanligt i svenskan, både bland inlärare och modersmålstalare (Glahn m.fl. 2001:411). Möjligtvis lär sig inlärare detta snabbt då det av inlärare troligtvis anses ha ett högt PCV (Hammarberg efter Eklund Heinonen 2009:168). Dessutom misstas ofta den neutralt böjda adjektivformen för ett adverbial (Glahn m.fl. 2001), vilket skulle kunna förklara *musiken var *högt*.

5.2.1 Slutsats

För Q1s del verkar inversion föregå den predikativa kongruensen. Det första uppträdandet av en målspråksenlig inversion kan iaktas redan sex veckor efter kursstart (se tabell 9) och under tillfällena som ägde rum åtta månader respektive 19 månader efter kursstart (se tabell 10 och 11) verkar strukturen vara helt automatiserad. Det första exemplet på en predikativ kongruens, där adjektivet faktiskt behöver böjas och då det

troligtvis inte rör sig om en ”oavsiktlig” kongruens, dök upp först under det sista tillfället (se tabell 11). Den del av den predikativa kongruensen som utvecklades först hos Q1 var numeruskongruensen, något som är gemensamt med utvecklingsgången hos Eklund Heinonens informanter (2009).

5.3 Språkutvecklingsgången för S1

Allt tyder på att S1 befinner sig på den första nivån på PT-skalan knappt en vecka efter kursstart (se tabell 12). Det enda minimala paret som har funnits i produktionen är ett resultat av upprepning av vad intervjuaren sa precis innan och detta par kan enligt mig inte anses vara ett resultat av en kognitiv process. De enda presensböjda verb som han yttrar utan att ha fått dem sagda för sig utifrån är verben *är* och *har*. Dessa verb är troligtvis bland de första ord man lär sig, även före dess infinitivformer, då de är tämligen grundläggande för kommunikation på svenska. Det rör sig alltså återigen förmodligen inte om någon kognitiv process och *är* och *har* är därmed inga bra exempel på att S1 har nått upp till nivå 2. Det intressanta med S1s produktion under det första tillfället är att den enda egentliga satsen som produceras råkar innehålla en inversion (*så läser han här tining*), en struktur som ligger på nivå 4 medan resten av produktionen verkar ligga på nivå 1. Frågan är om inversionen över huvud taget är medveten och om S1 i så fall menar *så* som ett sättsadverbial eller som en konjunktion. Är intentionen att *så* ska ha en konjunktionsliknande funktion skulle det innebära att inversionen är icke-målspråksenlig, medan en sättsadverbial användning, d.v.s. *så* som i *hur/på vilket* sätt han läser tidningen, skulle innebära att inversionen är korrekt gjord. En tredje tolkning skulle också kunna vara att S1 menar *så* som en konjunktion utanför den egentliga satsen, vilket skulle innebära en initial placering av verbet. Med tanke på att allt annat i S1s produktion talar för nivå 1, blir dock ändå slutsatsen att inversionen troligtvis var omedveten och att det är på nivå 1 han befinner sig vid det första tillfället.

Sex veckor efter kursstart (se tabell 13) visar S1 att han har processat de två första nivåerna i PT-skalan och även den tredje nivån verkar ha processats. S1 har kongruerat ett flertal verbpar innehållande både *vilja* och *kunna* på ett korrekt sätt (*vill ha*, *vill titta* och *kun inte lyssna*), men av någon anledning går det inte lika bra när verbet *måste* ska användas. Möjligtvis upplever inte S1 *måste* som ett finit verb. Med tanke på att

måste egentligen saknar andra böjningsformer skulle S1 kunna uppfatta det som ett slags allmänt ord, d.v.s. inte ett verb, som med sin närvaro påverkar modaliteten i satsen. Det som dock talar emot den här hypotesen är att S1 under samma produktion lyckas invertera en sats med framförställt adverbial, vilket innebär att S1 sannolikt har en medvetenhet om verbets placering i satsen.

Vad gäller predikativ kongruens finns inga korrekta exempel alls, förutom de gånger då adjektivet inte behöver böjas, som t.ex. *hon e också ganska arg*. Syntaktiskt har S1 vid det här tillfället börjat spetsställa adverb, men för det mesta förblir ordföljden fortfarande rak. Det är endast en mening med framförställt adverbial som har blivit inverterad (*under smith lägenhet var peter lägenhet*), medan övriga sådana satser saknar inversion.

Slutsatsen blir att S1 sex veckor efter kursstart har processat nivå 3. Om S1 har utvecklats till nästa tillfälle, som ägde rum åtta månader efter kursstart, kan vi dock inte utläsa, då varken morfologiska eller syntaktiska strukturer på den fjärde nivån uppvisas under det här tillfället (se tabell 14).

Vid det sista tillfället (se tabell 15), d.v.s. 19 månader efter kursstart, kan man se att S1 behärskar den predikativa kongruensen när det rör sig om numeruskongruens (*dom här två personer [...] kände sej störda och dom börjar att vara tröttna*). Däremot finns inga exempel på genuskongruens då adjektivet behöver böjas. Vad gäller syntaxen finns inga exempel alls på en målspråksenlig inversion. Den enda meningen med ett framförställt adverbial har utebliven inversion, vilket talar för att den syntaktiska delen av språket inte har utvecklats i samma takt som den morfologiska.

Exemplet **en *trevli leende* på nivå 3 anser jag kunna ignoreras i det här fallet, då det troligtvis inte rör sig om att S1 inte kan kongruera attributivt, snarare att han inte kände till vilket genus *leende* har.

5.3.1 Slutsats

För S1 har den prediktiva kongruensen föregått inversionen. Inversionen första uppträdande skedde redan sex veckor efter kursstart, bortsett från den troligtvis omedvetna inversionen under det första tillfället, men kan inte återfinnas i någon av de följande produktionerna. Möjligtvis gjorde S1 en omedveten inversion både vid det första och andra tillfället, vilket skulle förklara att inte någon av de andra

meningarna med framförställda adverbial får en målspråksenlig inversion. Med tanke på att S1 uppvisar relativt få exempel på meningar med framförställt adverbial under de två sista tillfällena kan det också vara så att S1 i vissa fall klarar inversionen, men att det av en slump inte blev rätt i någon av just de här produktionerna. Det första tecknet på behärskning av predikativ kongruens dök för S1 upp under det sista tillfället, då han klarar att kongruera efter numerus. S1 följer samma inlärningsmönster som informanterna i Eklund Heinonens undersökning, nämligen att predikativ kongruens föregår inversionen och att numeruskongruens föregår genuskongruens (2009).

5.4 Jämförelser av utvecklingsgångarna

Gemensamt för alla informanter är att alla tre processar nivå 1, 2 och 3 relativt fort. Det första och andra tillfället har det kortaste mellanrummet av alla tillfällen, närmare bestämt fem veckor, men samtidigt också den största progressionen, då enbart sett utifrån nivåerna på PT-skalan. Nivå 4 och 5 tar betydligt längre tid för informanterna att processa och automatisera. Utifrån det material jag har utgått från har ingen av de valda informanterna nått upp till nivå 5 under de här tre terminerna då projektet bedrevs. Att de två sista nivåerna tar så mycket längre tid att processa kan bero på den ökade komplexiteten som kräver större kognitiv bearbetning av inläraren än de tidigare nivåerna. Det kan också bero på att de tre första nivåerna ofta har en större kommunikativ funktion i språket, som t.ex. tempus, bestämdhet, pluralböjning och verbkongruens. Dessa strukturer får möjligtvis högre PCV av inlärarna, vilket Hammarberg menar kan påverka inläringen (efter Eklund Heinonen 2009:168). Inversion, predikativ kongruens och negationens placering i bisatser, som blir aktuella först på de högre nivåerna, är strukturer som egentligen inte fyller någon innehållslig funktion.

Den här undersökningen pekar på att inlärare verkar processa och automatisera numeruskongruensen när adjektivet har en predikativ ställning före genuskongruensen. Precis som Eklund Heinonen hävdar (2009) tror jag att det beror på det faktum att numerus tillför något semantiskt, medan genus enbart är grammatiskt. Numerus har med andra ord ett innehåll som inläraren aktivt väljer att förmedla och blir därmed lättare att tillägna sig.

En intressant skillnad informanterna emellan är den ordning som nivå 4 verkar processas. Eklund Heinonen menade att inlärarna i hennes undersökning tycktes behärska predikativ kongruens före inversion (2009:189). I min undersökning verkade dock både G2 och Q1 behärska inversionen i högre grad än den predikativa kongruensen, precis som Glahn m.fl. också kom fram till i en undersökning (2001). S1 verkar däremot ha lättare för den morfologiska delen av nivå 4 än den syntaktiska, d.v.s. behärskar den predikativa kongruensen i större utsträckning än inversionen, vilket då stämmer överens med det resultat som Eklund Heinonen fick av sin undersökning.

TABELL 16. *Informanternas behärskning av nivå 4*

	M1			M3			M9			M10		
	Pred		Inv	Pred		Inv	Pred		Inv	Pred		Inv
	G	N		G	N		G	N		G	N	
G2						+			+		+	+
Q1						+			+		+	+
S1						+					+	

För G2 verkar det som att han klarar inversionen i större utsträckning när subjektet var pronominellt och ännu tidigare om det också är icke-formellt. Tyvärr har jag inte kunnat se om det var något gemensamt för de andra informanterna, då Q1 verkar ha automatiserat strukturen redan mellan det andra och tredje tillfället och då S1 bara gör en målspråksenlig inversion vid ett tillfälle, nämligen sex veckor efter kursstart. Det vore intressant att ta del av Q1s övriga produktioner mellan det andra och tredje tillfället för att se om han också inverterade pronominella subjekt i högre utsträckning innan strukturen var helt automatiserad.

5.5 Slutsats

Informanterna i den här undersökningen var få och det går, enligt mig, inte att dra en generell slutsats utifrån den. Informanterna verkar dock följa den utvecklingsgång som förutsägs av PT. De första tre nivåerna behärskas relativt fort av alla informanterna i den här undersökningen, men ingen av dem lyckades under de produktioner jag har fått ta del av visa att de behärskar grammatiska strukturer på den femte och sista

nivån. Från och med tillfället som ägde rum sex veckor efter kursstart och ända till slutet, 19 månader efter kursstart, verkade det vara strukturerna på nivå 4 som var under processning och automatisering. De hierarkier vad gäller inlärningsordning på den här nivån blev därför något som kunde iakttas och analyseras relativt noggrant.

Inom den morfologiska delen på nivå 4 kan man utifrån min undersökning, och även flera andras, dra slutsatsen att numeruskongruens behärskas i större utsträckning än genuskongruens. När man däremot ställer den morfologiska och den syntaktiska delen av nivå 4 mot varandra blir resultaten inte lika entydiga. I min undersökning har det fått splittrade resultat och tidigare forskning inom detta område pekar likaså åt olika håll. Kanske är det något som är helt individuellt och som beror på om inläraren har lättare för att lära sig syntax eller morfologi, snarare än att det handlar om en universell inlärningsordning. Detta skulle innebära att nivå 4, trots de många strukturerna nivå 4 innehåller, är en motiverad nivå inom PT och att ingen uppdelning kan göras för att presentera ytterligare hierarkier. För framtida forskning kan det dock vara intressant att bedriva vidare undersökningar inom det här området.

Sett till den syntaktiska delen av PT verkade det i min undersökning som att inlärare lyckas med inversion i större utsträckning vid användande av pronomina subjekt, åtminstone var fallet så för G2. Hos de andra inlärarna kunde inte detta iakttas på samma sätt och det blir därmed svårt att dra en slutsats kring detta. För framtida undersökningar tror jag dock att det kan vara ett intressant område att undersöka.

6. Käll- och litteraturförteckning

- Abrahamsson, N. 2009. *Andraspråksinläring*. Lund: Studentlitteratur.
- Abrahamsson, T. & Bergman, P. 2005. *Tankarna springer före – att bedöma ett andraspråk i utveckling*. Stockholm: HLS förlag.
- Berríos, G. 2008. *Nybörjarelevens grammatiska utveckling. En undersökning om hur nybörjarelever utvecklas under tolv veckor*. Göteborgs universitet.
- Brolin, C. 2006. *Godkänd eller underkänd? En jämförande studie av språkliga drag i Tisus-prov i skriftlig färdighet*. Göteborgs universitet.
- Eklund Heinonen, M. 2009. *Processbarhet på prov. Bedömning av muntlig språkfärdighet hos vuxna andraspråksinlärare*. Göteborgs Universitet.
- Ellis, R. & Barkhuizen, G. 2005. *Analysing Learner Language*. Oxford: University Press.
- Flyman Matsson, A. & Håkansson, G. 2010. *Bedömning av svenska som andraspråk – en analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund: Studentlitteratur.
- Glahn, E., Håkansson, G., Hammarberg, B., Holmen, A., Hvenekilde, A. & Lund, K. 2001. Processability in Scandinavian Second Language Acquisition. I: *Studies in Second Language Acquisition 23*. Cambridge: University Press. S. 389-416.
- Hammarberg, B. 2004. Teoretiska ramar för andraspråksforskning. I: Hyltenstam, K. & Lindberg, I. (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 25-78.
- Hammarberg, B. 2010a. *Att arbeta med ASU-korpusen*. http://www.ling.su.se/polopoly_fs/1.13706.1302078209!/Arbeta_med_ASUkorpusen.pdf. Hämtad 4.5.2012.
- Hammarberg, B. 2010b. *Introduktion till ASU-korpusen*. http://www.ling.su.se/polopoly_fs/1.13695.1302078210!/Introduktion_till_ASUkorpusen.pdf. Hämtad 4.5.2012.
- Håkansson, G. 1998. Modern Times in L2 Swedish. Syntax and morphology in formal and informal acquisition of Swedish. I: Diaz, L & Perez, C. (red.) *Views on the Acquisition and Use of a Second language. EuroSla 7 Proceedings*. Barcelona: Universitat Pompeu Fabra. S. 39-50.

- Håkansson, G. & Pienemann, M. 1999. A unified approach toward the development of Swedish as L2. A Processability Account. Cambridge University Press. S. 383-420.
- Håkansson, G. 2001. Undervisning eller inte undervisning – gör det någon skillnad? I: Naucclér, Kerstin (red.) *Symposium 2000 – ett andraspråksperspektiv på lärande*. Stockholm: Sigma Förlag. S. 43-62.
- Håkansson, G. 2004. Utveckling och variation i svenska som andraspråk enligt processbarhetsteorin. I: Hyltenstam, Kenneth & Lindberg, Inger (red.) *Svenska som andraspråk – i forskning, undervisning och samhälle*. Lund: Studentlitteratur. S. 153-169.
- Lightbown, P. M. & Spada, N. 2006. *How languages are Learned*. Oxford: University Press.
- Moe, E. 2002. Syntaktiske trekk i norsk som andrespråk på et mellomnivå. I: *Nordica Bergensia* 26. S. 183-209.
- Pallotti, G. 2007. An Operational Definition of the Emergence Criterion. I: *Applied Linguistics* 28/3. Oxford University Press. 361-382.
- Pienemann, M. 1998. *Language Processing and Second Language Development. Processability Theory*. Studies in bilingualism Volume 15. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company
- Pienemann, M. 2011. *Studying Processability Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Rahkonen, M. & Håkansson, G. 2008: Production of written L2-Swedish – Processability or input frequencies? I: Kessler, Jörg-U. (ed.), *Processability approaches to second language development*. Newcastle. S. 135–161.